

*ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА КАТЕДРЕ ЗА РУСКИ ЈЕЗИК
И КЊИЖЕВНОСТ НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ
УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ*

Одсек за славистику Филозофског факултета у Новом Саду, чији основни део чини Катедра за руски језик и књижевност, 2021. године уписао је шездесету генерацију студената русистике. О првих педесет година Катедре у *Славистици* писала је тадашњи шеф Одсека за славистику, проф. др Душанка Мирић (2012: 87–91), те се овај прилог може посматрати и као наставак наведеног рада.

Десетогодишњи период у развоју Катедре за руски језик и књижевност од 2011. до 2021. године обележиле су значајне промене у свим сегментима који суштински чине сваку катедру: у наставном кадру дошло је до велике смене генерација, у знатној мери измењени су наставни планови, а на студије русистике почели су да се уписују и студенти који паралелно изучавају англистику. Свака од ових промена утицала је и на решења која су усмеравала и усмеравају развој Катедре и Одсека у садашњости и будућности.

У периоду од последњих десет година Катедру су одласком у пензију напустили наставници и сарадници који су каријеру отпочели седамдесетих и осамдесетих година прошлог века и који су Катедри посветили највећи део свог живота: др Богдан Косановић, професор емеритус, пензионисан је 2011. године, др Душанка Мирић, ванредни професор, 2015. године, др Драгиња Рамадански, ванредни професор 2018. године и др Дојчил Војводић, редовни професор, 2021. године; Катја Јуршић-Хузјан, наставник страног језика, у пензију је отишла 2016. године, мр Александар Шево, наставник језичких вештина, 2017. године и мр Слободанка Перкучин, виши наставник вештина, 2019. године. Нажалост, заувек смо остали без раније пензионисаних наставника чији траг на Катедри је остао неизбрисив: проф. др Витомир Вулетић и проф. др Јелка Матијашевић преминули су 2018. године, а 2020. напустила нас је и дугогодишња библиотекарка Семинара за руски језик и књижевност Славица Несторовић-Петровски.

На место пензионисаних колега долазили су нови наставници и сарадници: неки су поникли у другим универзитетским срединама, али већина је своја знања и звања добила на Универзитету у Новом Саду. Од 2014. до 2019. године на Одсеку за славистику предмете из области руске књижевности држала је доц. др Даворка Маравић, а од 2015. до 2019. доц. др Радослава Трнавац била је задужена за предмете из области руског језика. Избором у звање доцента др Анжеле Прохорове 2015. године, др Драгана Поповић 2018. и др Маје Крстић 2019. године Катедра је добила нове наставнике из области језика на основним и мастерским академским студијама. Др Наташа Ајдановић је у исто звање изабрана 2019. године, те је настава из области методике наставе руског језика на основним и мастерским студијама након дуго времена покривена својим стручним кадром. После избора у звање доцента 2020. године, др Мелина Панаотовић преузима предмете из области књижевности, а избором др Лазара Милентијевића у исто звање 2021. године Катедра поново добија два наставника за руску књижевност. Асистент мср Драгана Валигурска, студент докторских академских студија на Филозофском факултету у Новом Саду, од 2020. године задужена је за вежбања у овој области, и очекује се да ће Катедра

њеним ангажовањем, а потом и завршавањем докторских студија, трајније решити питање кадровске покривености наставе руске књижевности.

Пошто је у претходном периоду Одсек за славистику одбранама доктората бивших сарадника обезбедио довољан број наставника за област руског језика, а истовремено неколико сарадника је отишло у пензију, указала се потреба за ангажовањем нових, па је мср Милорад Миљаковић од 2014. укључен у наставу као сарадник, а од 2016. је у звању асистента. С обзиром на све више изражену потребу студената за стицањем високих компетенција у области руског пословног језика, 2017. године у звање лектора изабрана је мср Наташа Козомора (од 2021. у звању вишег лектора). Пошто је она и студент докторских академских студија на Филозофском факултету у Новом Саду, очекује се да Катедра у ближој будућности добије наставника који ће својим радом у области стручног превођења допринети интензивнијем развоју и овог сегмента наставе. Ангажовањем др Тијане Балек у звању асистента и расписивањем конкурса за још једног асистента за руски језик током 2021. године формирана је нова генерација наставника и сарадника који ће, надамо се, наставним, научним и стручним радом у области русистике и славистике наставити добру традицију предавања и проучавања руског језика, књижевности и културе на Филозофском факултету у Новом Саду.

У периоду од 2011. до 2021. године Одсеком за славистику руководили су, неки и у више наврата, проф. др Душанка Мирић, проф. др Марија Стефановић, доц. др Анжела Прохорова и доц. др Радослава Трнавац.

Наставни планови на студијској групи Руски језик и књижевност мењали су се и у протеклој деценији. Наставни план од 2015. године измењен је у односу на прве реформисане и „прелазне” планове сачињене према захтевима тзв. Болоњског процеса.¹ Као што је у споменутом тексту проф. др Душанке Мирић речено, нису све измене увек биле мотивисане искључиво научним и стручним разлозима, већ су понекад биле условљене факторима на које Катедра и Одсек не могу да утичу. Пре свега, реч је о критеријумима за акредитацију студијских програма који захтевају смањење броја часова вежби у односу на број часова предавања, а потом и о чињеници да се на студијску групу све више уписују студенти без претходног знања руског језика. Због акредитационог критеријума на основу којег број часова предавања мора да буде исти са бројем часова вежбања, на свим језичким предметима смањење фонда за вежбање суштински се надокнађује тако што наставници један део фонда часова за предавање посвећују увежбавању пређеног материјала. Позитивна искуства са увођењем предмета усмерених на постизање минималних језичких компетенција студената без претходног знања руског језика² у наставни план 2007. године довела су до обједињавања тада уведених Основа граматике руског језика и Лексичких вежби са анализом текста у један предмет – Практичну граматику руског језика са лексичком анализом у наставном плану из 2015. године. Поделом група за вежбање и употребом различитих метода рада постигнуто је релативно уједначавање знања студената са различитим предзнањима и они се оспособљавају за даље праћење наставе на руском језику од друге године.

¹ Овде се дају само најважнији подаци преузети из нашег рада (Стефановић 2017: 293–311). Рад је доступан и на <<https://doi.org/10.18485/unislav.2017.ch21>>.

² И у овом периоду настављено је са раније уведеном праксом одржавања обавезног тронедељног интензивног припремног курса за новоуписане студенте који нису раније учили руски језик, јер се показало да он умногоме олакшава савладавање градива на првој години.

Настава књижевности остала је у наставном плану из 2015. године суштински неизмењена у односу на стање у ранијим плановима. Променама назива предмета прецизирани су обухваћени периоди руске књижевности, а фонд часова уједначен је у свим семестрима. У плану из 2015. уместо предмета Руска цивилизација и култура уведена је Руска култура 19. и 20. века. Овај предмет надовезује се на наставним планом из 2007. године уведено Стару руску културу и културу 18. века, чиме се студентима даје могућност да се на систематичан начин упознају са развојем Русије и руске културе. Ово је неопходно за разумевање књижевноуметничких текстова који се обрађују у настави руске књижевности, а истовремено је веома значајно и за подизање русистичких и општеславистичких компетенција студената.

У овом периоду измене на мастерским академским студијама односе се првенствено на проширивање листе изборних предмета, што је било условљено избором више чланова Катедре у наставничка звања, тако да студенти могу да, у зависности од својих афинитета, бирају између више курсева из области руског језика, књижевности и културе. Ова листа мењала се у зависности од кадровске ситуације на Катедри.

Увођењем заједничког програма *Језик и књижевност* на докторским академским студијама на нивоу Филозофског факултета студенти нашег Одсека добили су могућност да слушају предмете Основи аспектологије код проф. др Дојчила Војводића и Руска књижевна есејистика и Руске списатељице код проф. др Драгиње Рамадански и да пишу дисертације из области русистике. Од 2021. године очекује се увођење и других русистичких предмета на овом нивоу студија.

У односу на раније периоде развоја Катедре за руски језик и књижевност, када је основни излазни профил дипломираних студената био првенствено наставнички, од школске 2018/19. школске године уведен је студијски програм *Енглески језик и књижевност са другом страном филологијом*. Једна од страних филологија у оквиру овог студијског програма је и русистика, те је било неопходно одабрати и укључити у обавезне предмете на новом студијском програму оне који дају довољне русистичке компетенције студентима који се неће бавити наставничким радом.³ У периоду од увођења овог студијског програма русистику као другу филологију годишње је уписивало просечно десет студената. Укључивањем неких од предмета који су за студенте на матичном студијском програму обавезни у групу изборних предмета на тзв. двопредметном програму и овим студентима дата је могућност да, у зависности од својих интересовања, додатно прошире знања из области руског језика, књижевности и културе.

Међутим, очекује се да највећа измена која се тиче наставних планова на Одсеку за славистику наступи у наредној, 2022/23. школској години, јер је на Филозофском факултету у Новом Саду, по угледу на београдски Филолошки факултет, сачињен и акредитован јединствени студијски програм *Језик, књижевност и култура* са модулима који су раније били посебни филолошки студијски програми на нивоу основних и мастерских академских студија. У оквиру новог студијског програма заједнички ће бити структура, један број обавезних и више изборних предмета, а предвиђено је да модули у највећој могућој мери сачувају структуру и садржај предмета релевантних за постизање кључних компетенција у матичној области. Време ће, свакако, показати да ли ће бити нужно касније прилагођавање студијског плана потребама које намећу захтеви времена и друштва.

³ За овај студијски програм нису предвиђени предмети из области педагошких, психолошких и методичких наука.

Научни рад на Одсеку за славистику и Катедри за руски језик и књижевност одвија се и даље на индивидуалном нивоу, учешћем чланова у републичким и међународним пројектима, као и на бројним скуповима и објављивањем радова у домаћим и међународним часописима и у тематским зборницима. Теме којима се баве чланови Одсека у складу су са развојем науке – поред већ добро развијене, али још увек инспиративне аспектологије, истражују се, контрастивно или у оквиру једног језика, теме из области лексичке и граматичке семантике, прагматике, когнитивне лингвистике, етнолингвистике, лингвокултурологије, методике наставе руског језика, док се из књижевности наставници и сарадници баве питањима из области стваралаштва појединих аутора, везама између руске књижевности и филозофије, проучавањем историјског, теолошког и културолошког аспекта руске књижевности, као и рецепцијом дела руских стваралаца у Србији. На повећану научну продуктивност Одсека у претходном периоду утицао је и долазак младих и перспективних чланова чије напредовање ће свакако допринети развоју науке, и истовремено порасту угледа Катедре и Одсека у Србији и у међународним славистичким круговима. С тим у вези посебну стимулативну улогу има и активно учешће наставника у уређивању домаћих и међународних научних часописа и тематских зборника радова, чланство у научно-стручним и културним институцијама и удружењима од националног значаја (Матица српска, Славистичко друштво Србије, Друштво за примењену лингвистику Србије и др.), као и чланство и задужења у међународним научним асоцијацијама (Комисија за аспектологију, Комисија за етнолингвистику и Комисија за наставу при Међународном комитету слависта).

У претходних десет година на Филозофском факултету одржавана су предавања научника-русиста намењена првенствено студентима и наставницима Катедре за руски језик и књижевност. У овом периоду гостовала је дописни члан РАН Ј. В. Березович са Уралског државног универзитета, Р. Бенакјо, професор са Универзитета у Падови. У два наврата гостовала је проф. Н. А. Красовска са Државног педагошког универзитета „Л. Н. Толстој” у Тули, а са истог универзитета долазиле су и В. И. Абрамова и И. Ј. Јехлакова. У оквиру сарадње са Московским државним универзитетом „М. В. Ломоносов” организовано је више предавања са темама из области методике наставе руског језика и тестирања. На Филозофском факултету гостовале су И. В. Одинцова, Е. В. Рубљова, Н. В. Белова и Т. Ј. Владимирова, а одржано је и предавање А. П. Козирева из области руске књижевности. Факултет и Катедру посетио је и савремени руски књижевник Ј. Г. Водолазкин. На ова предавања редовно су позивани и наставници руског језика из Војводине, те се и на овај начин чувала веза између матичне Катедре и дипломираних студената – колега чији рад је изузетно значајан не само са аспекта одржавања знања руског језика и културе, већ, дугорочије гледано, и са аспекта опстанка Катедре. У претходној деценији настао је још један облик чвршћег повезивања Катедре са наставницима руског језика – у два циклуса (2017. и 2019. године) у Заводу за унапређење образовања и васпитања акредитовани су Методички семинари за наставнике руског језика и књижевности у чијој реализацији су учествовали чланови Одсека, а планира се да се овај вид активности настави.

У последњих десет година бројне промене у друштву, у систему образовања и у начину финансирања стручног и научног усавршавања у Русији и Србији утицале су и на активности у области међународне сарадње. Непосредна раније уговорена институционална сарадња са Московским државним универзитетом „М. В. Ломоносов” остварује се првенствено упућивањем руских лектора у Нови Сад, а на МДУ „М. В. Ломоносов” у овом периоду на размени су била

само четири студента. Међутим, потписивањем међуфакултетских уговора о сарадњи са Мордовским државним универзитетом „Н. П. Огарјов” у Саранску, као и са Филолошким факултетом Државног универзитета „Н. И. Лобачевски” у Нижњем Новгороду, омогућено је да једно- или двомесечним, а у неколико случајева и једносеместралним боравком знање језика и културе усаврши још двадесетак студената нашег Одсека. Пандемија је показала да студенти могу усавршавати своја знања и праћењем онлајн курсева: током прошле и ове школске године 7 наших студената добило је сертификате за завршене курсеве руског језика који су били организовани на Јужноуралском државном универзитету у Чељабинску, а шк. 2021/22. године курсеве руског језика и културе похађаће још 10 студената. Пракса упућивања студената који уче пољски на пољске универзитете настављена је, тако да су они усавршавали своја знања на Варшавском универзитету, као и на универзитетима у Кракову, Познању, Лублину и Гдањску.

Различити европски програми за међународну сарадњу, пре свега Еразмус, омогућили су долазак на размену студената из више европских земаља (Пољске, Немачке, Хрватске, Италије), који су похађали наставу на основним, мастерским и докторским студијама русистике. Наши студенти боравили су на једномесечној или једносеместралној размени и на Филозофском факултету у Љубљани, на Универзитету „Мартин Лутер” у Хале-Витенбергу, на Универзитету у Аликантеу, као и на Универзитету „Св. Тирило и Методије” у Трнави. Пракса омогућавања студирања на другим универзитетима европског образовног простора свакако је позитивна и надамо се да ће се одвијати и на друге начине.

Веома значајне за Катедру и у овом периоду биле су ваннаставне активности студената који су под руководством лектора за руски и пољски језик одржали традицију обележавања празника земаља чији језик уче. Мср М. Миљаковић, бивши студент Одсека, а садашњи асистент, основао је катардарски хор који учествује у свим важнијим свечаним догађајима на Факултету, а наступима изван Факултета постао је и део хорског живота у Новом Саду. Наши студенти гостовали су са својим програмом и на Филолошком факултету у Београду, а изузетно добро посећене су све завршне годишње представе и концерти којима редовно присуствују и наставници и ученици средњих школа у којима се учи руски језик. Поред оваквих директних сусрета са потенцијалним кандидатима за студије русистике, веза између њих и Одсека, осим редовним одржавањем Отворених врата у организацији Филозофског факултета, у дигиталној сфери одвија се и путем различитих платформи које користе млади. Садржај којим се представљају занимљивости из руског језика, књижевности и културе веома успешно уређују сарадници Катедре, међу којима се истиче виши лектор Дарја Војводић. Током 2021. године, поводом јубилеја Катедре, спроведен је велики конкурс за средњошколце са темом *Русија мојим очима*. На конкурс учествовала 172 ученика са 205 радова⁴ и сарадници Одсека имали су тежак задатак да одаберу најбоље, који су награђени пригодним поклонима.

Број кандидата уписаних на прву годину студијског програма Руски језик и књижевност на нивоу основних академских студија у просеку је 30. Демографска ситуација у Србији, са знатним смањењем популације у генерацијама које уписују факултет, свакако утиче и на број уписаних студената, али се надамо да

⁴ Целовит извештај са зборником приспелих и победничких радова доступан је у архиви Вести на интернетском сајту Филозофског факултета: <http://www.ff.uns.ac.rs/sr/vesti/2021/06/konkurs-za-srednjoskolce-odran-povodom-60-godina-postojanja-odseka-za-slavistiku>.

ће значај русистике бити препознат и у наредном периоду и да ће будући студенти уписивати модул Руски језик и књижевност у заједничком филолошком студијском програму *Језик, књижевност и култура*, или у оквиру двопредметних филолошких студија, паралелно са англистиком.

На студијски програм Руски језик и књижевност на нивоу мастерских академских студија упис је знатно повећан у односу на прве године увођења овог програма: од просечних 10 у прве четири године, од 2012. до 2016, до просечних 20 у периоду од 2016. до 2021. године. Раст броја уписаних студената повезан је у највећој мери са законском обавезом да наставници у основним и средњим школама имају петогодишње образовање, али квалитет наставе и већи број изборних предмета утицали су на то да се на овај ниво студија уписују и кандидати који су завршили студије у другим универзитетским центрима у Србији и у региону.

Надамо се да ће се стални развој Катедре за руски језик и књижевност на Одсеку за славистику Филозофског факултета наставити кроз даље планско запошљавање најбољих студената докторских студија, упоредо са индивидуалним научним и стручним развојем свих запослених. Томе ће свакако допринети и константно избалансирано прилагођавање захтевима науке и времена наставних планова и садржаја предмета који се предају и, што је изузетно важно, предан наставнички и менторски рад са студентима. Захваљујући томе, Катедра за руски језик и књижевност остаће препозната у славистичким круговима као место где се складно преплићу посвећеност наставника и студената различитим аспектима руског језика, књижевности и културе.

Цитирана литература

- Мирјић, Душанка. „Педесет година рада Катедре за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду”. Славистика XVI, 2016: 87–91.
 [Mirić, Dušanka. „Pedeset godina rada Katedre za ruski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu”. Slavstika XVI, 2016: 87–91.]
- Стефановић, Марија. „О изменама наставног плана основних академских студија на студијској групи Руски језик и књижевност у периоду пре и након акредитације”. [У:] К. Кончаревић (ур.) Универзитетска славистика: традиција, савремено стање, перспективе. Београд: Филолошки факултет, 2017, 293–311.
 [Stefanović, Marija. „O izmenama nastavnog plana osnovnih akademskih studija na studijskoj grupi Ruski jezik i književnost u periodu pre i nakon akreditacije”. [U:] K. Končarević (ur.) Univerzitetska slavistika: tradicija, savremeno stanje, perspektive. Beograd: Filološki fakultet, 2017, 293–311.]

Марија Стефановић
 Универзитет у Новом Саду
 Филозофски факултет
 Одсек за славистику
 mstefanovic@ff.uns.ac.rs